

مناقشه متاخرین بر قدما در باره سنت 5

دیانت جدید پیشرفت ایمان راسخ به کمال تدریجی بشریت است، زیرا به این اصل دینی اعتقادی ندارد که کمال مطلق یک بار برای همیشه از طریق وحی آشکار شده است.

کارل لویت، برای توضیح دیدگاه خود، تمایزی میان سه مفهوم اساسی "دیانت پیشرفت"، "پیشرفت دیانت" و "پیشرفت دینی" وارد میکند. "پیشرفت دینی" ناظر بر سلوک انسان به سوی روز جزاء و رستگاری نهایی است، اما این سیر به پیش نسبتی با زندگی بهتر در دنیا ندارد. بشارت انجیلی وعده زندگی بهتر نیست، بلکه فرا رسیدن ملکوت الهی در تعارض آن با امپراتوری های دنیوی است. نیل به سعادت رستگاری تنها از راه حضور قلب، توبه و استغاثه به درگاه خداوند امکان پذیر می شود و ضابطه پیشرفت در آن نیز جز خلوص ایمان و حضور وجدان مومن نیست. رستگاری امری دنیوی و ضابطه آن پیشرفت در شئون حیات دنیوی نیست و این که پولس رسول مومنان را به "پیش رفتن" امر کرده است، به معنای زندگی فعال دنیای جدید و اهمیت آینده به گونه ای که امروز رایج است نیست، بلکه مراد او سلوک به سوی کمالی است که نیل به آن در آینده امکان پذیر خواهد شد. افق آینده در مسیحیت، به خلاف دیانت پیشرفت کنونی، بی تعین، و امید توأم با ایمان به جلال آینده و داوری نهایی مستلزم تاریخ ناظر بر بی نهایت نیست، بلکه این امید با عیسی مسیح به غایت خود نایل شده است. بدیهی است که پیشرفت از آدم ابوالبشر تا دعوت جدید، پیشرفت است، اما این پیشرفت با دگرگونی های تاریخی مناسبات اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی نسبتی ندارد. در این قلمروها مسیحیت هیچ پیشرفتی نکرده است، زیرا پیشرفت دینی مومن جز تقلید از اسوه سیره عیسی مسیح نیست و خود او التفاتی به اصلاح امور دنیا نداشت. هیچ بشری نیز با تقلید نمی تواند به مرتبه کمال الهی او نایل آید.

"پیشرفت دیانت" مقوله دیگری است. همه ادیان تاریخی، به ضرورت، در مسیر تحول تاریخی - اعم از اینکه آن را، با توجه به دیدگاه های متفاوت، پیشرفت یا قهقرا بدانیم - قرار دارند، اما نمی توان گفت که مسیحیت، از بعثت عیسی مسیح تا اصلاح دینی مارتین لوتر و واپسین تفسیر های پروتستانتیسم لیبرال، پیشرفت کرده است. دگرگونی های یک دین تاریخی کما بیش با تحولات عمومی عالم مطابقت دارد، اما غایت همه اصلاح های دینی بازگشت به پیام آغازین و تجدید و احیای آن در شرایط جدید است. "سبب امکان این امر آن است که پیشرفت دینی در ایمان مستقل از پیشرفت و انحطاط عمومی یک دین است". دو مفهوم پیشرفت دینی و پیشرفت دیانت را باید از مقوله سومی که کارل لویت آن را "دیانت جدید پیشرفت" می خواند تمیز داد.

"دیانت جدید پیشرفت" ایمان راسخ به کمال تدریجی بشریت است، زیرا به این اصل دینی اعتقادی ندارد که کمال مطلق یک بار برای همیشه از طریق وحی آشکار شده است. برابر هدفی که افراد انسانی در حیات دنیا دنبال می کنند، ضابطه های متفاوتی برای پیشرفت می تواند وجود داشته باشد، اما همه آن ضابطه ها دنیوی هستند. مفهوم پیشرفت در دیانت جدید پیشرفت، در مبانی و نتایج آن، غیر مسیحی است و نقطه ضعف مسیحیت جدید ناشی از این امر است که این دیانت "چنان جدید و چندان کم مسیحی است که - در این توهم که گویا این دستاورد ها تنها ابزارهایی خنثی هستند و می توان آن ها را با توجه به غایات اخلاق مسیحی کرد...- زبان، روش ها و نتایج دستاورد های دنیوی" را از آن خود

کرده است. لویت می نویسد: ” در واقع ، این غایات نتیجه دنیویت افراطی و افراط در اعتماد به خود است. با این همه ، نه – دین پیشرفت نوعی دیانت است که از باورمسیحی به غایتی در آینده ناشی شده است، حتی اگر انجام نا متعین و دنیوی را جانشین غایتی متعین و اخروی کرده باشد.”

پیش از این گفتیم که از زمانی که کارل اشمیت ، به دنبال ماکس وبر ، در رساله های خود باب بحث در باره ” جامعه شناسی مفاهیم ” و ” الیهات سیاسی ” را گشود، مناقشه بر نظرات او آغاز شد و ، نخست ، کارل لویت ، در مقاله ای از برخی دیدگاه های اشمیت انتقاد کرد، اما با انتشار رساله لویت ، اشمیت که فیلسوفی هم زبان یافته بود ، آن را ستود. در میان فیلسوفانی که بحث در باره مفهوم ” عرفی یا دنیوی شدن ” را در آلمان دنبال کردند، می توان از هانس بلومبرگ نام برد که در پایان دهه شصت سده گذشته در رساله ای با عنوان مشروعیت دوران جدید به نقادی از دید گاه های اشمیت در بخش نخست الیهات سیاسی و لویت در تاریخ جهانی و حصول رستگاری : مبانی الیهاتی فلسفه تاریخ پرداخت و پس از آن که دامنه بحث با انتشار بخش دوم الیهات سیاسی و به دنبال واکنش های لویت گسترده تر شد، بلومبرگ در ویراستی جدید از همان کتاب ، با تاکید بر موضع پیشین خود، به همه ایراد هایی که اشمیت و لویت والته دیگر نویسندگان بر او گرفته بودند ، پاسخ داد و از مشروعیت دوران جدید دفاع کرد. در نوشتار بعدی دفاع بلومبرگ از مشروعیت دوران جدید را مرور خواهیم کرد . جدال قدیم و جدید در الیهات و سیاسات فصل دوم نوشته جواد طباطبایی

قسمت اول:

[audio:http://goftar-berlin.de/wp-content/uploads/2018/04/2018-03-17_a.mp3]

قسمت دوم:

[audio:http://goftar-berlin.de/wp-content/uploads/2018/04/2018-03-17_b.mp3]